TERRA VERITAS

Udruga za građansku znanost
i zaštitu prirode i okoliša

Plan rada

jednogodišnji, dvogodišnji i petogodišnji

Znati znači čuvati, čuvati znači znati.

Branimir K. Hackenberger

**temeljem osobnih i online razgovora te razmjene podataka
sa Željkom Babić, Marinom Dubravčić, Nenom Fernezir, Dorom Firi,
Ladom Kovjanić - Smile, Hanom Rizvić, Arjom Tataj,
Valentom Turkovicem i Nikkom Woolf**

mob. 098 338 998, hackenbergerb@gmail.com

Osijek, rujan 2026.

Sadržaj

1 Polazišta plana **3**

1.1 Načela planiranja . . . 3

1.2 Pretpostavke . . . 3

1.3 Tri razdoblja i njihova svrha . . . 4

2 Radne linije **5**

3 Jednogodišnji plan (temelji) **6**

3.1 Ciljevi prve godine . . . 6

3.2 Plan po tromjesečjima . . . 7

3.3 Vremenski raspored prve godine . . . 10

3.4 Kalendar javnih akcija . . . 11

3.5 Izdanja prve godine . . . 12

3.6 Tečajevi i radionice prve godine . . . 12

3.7 Točke odluke u prvoj godini . . . 13

3.8 Okvirni proračun prve godine . . . 13

3.9 Pokazatelji prve godine . . . 14

4 Dvogodišnji plan (dokaz) **15**

4.1 Ciljevi na kraju druge godine . . . 15

4.2 Aktivnosti druge godine po radnim linijama . . . 15

4.3 Izdanja druge godine . . . 16

4.4 Mogući izvori sredstava u drugoj godini . . . 16

4.5 Točke odluke u drugoj godini . . . 17

4.6 Okvirni proračun druge godine . . . 17

5 Petogodišnji plan (mreža i utjecaj) **18**

5.1 Slika udruge 2031. . . . 18

5.2 Strateški projekti . . . 19

5.3 Razvoj po godinama . . . 19

5.4 Aktivnosti od treće do pete godine po radnim linijama . . . 20

5.5 Vremenska crta petogodišnjeg razdoblja . . . 21

5.6 Financijska održivost . . . 21

5.7 Pokazatelji na kraju pete godine . . . 22

5.8 Rizici petogodišnjeg plana . . . 23

6 Pregled svih triju razina **23**

7 Sljedećih trideset dana **24**

1. Polazišta plana

Plan rada pretvara radni koncept udruge TERRA VERITAS u konkretne aktivnosti, raspoređene u tri vremenska razdoblja. Koncept opisuje *što* udruga jest i *kako* odlučuje. Ovdje se razrađuje *što* će raditi, *kada* i *tko* za to odgovara.

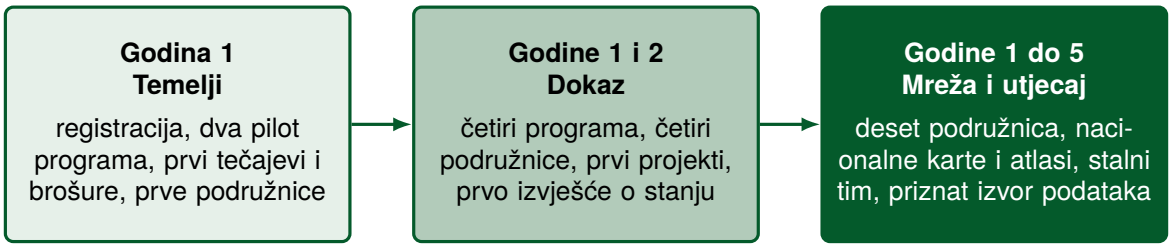
1.1. Načela planiranja

1. **Najprije vjerodostojnost, zatim veličina.** U prvoj godini udruga treba pokazati kako radi točno i pošteno. Mreža i utjecaj mogu rasti tek kad se to vidi.
2. **Malo programa, dobro izvedenih.** Svaki novi program se uvodi tek kad prethodni ima odobren protokol, obučene ljude i prve provjerene podatke.
3. **Svaka aktivnost služi barem jednom stupu.** Svaka brošura, tečaj ili terenska akcija pridonosi znanju, svijesti ili jednom i drugom. Ono što nema tu vezu, ne ulazi u plan.
4. **Vidljivi rezultati svaka tri mjeseca.** Članovi i javnost trebaju redovito vidjeti kako se nešto događa, jer bez vidljivih rezultata volja za rad brzo slabi.
5. **Plan je živ dokument.** Preispituje se svakih šest mjeseci po sociokratskom postupku, uz unaprijed određene točke odluke.

1.2. Pretpostavke

- Osnivačka skupština se održava u studenom 2026. Prva godina rada zato traje od studenog 2026. do listopada 2027., a petogodišnje razdoblje završava u listopadu 2031.
- U prvoj godini svi rade volonterski. Plaćena radna mjesta se otvaraju tek kad ih omoguće projekti.
- Nositelji aktivnosti su predloženi prema ulogama dogovorenima na sastanku inicijativne skupine 26. rujna 2026., prema zvanjima i interesima koje su članovi naveli u zajedničkoj grupi i prema javno dostupnim profesionalnim podacima. Zvanje Nikke Woolf nije nam poznato, pa je njezina uloga zasad samo prijedlog. Konačnu podjelu uloga potvrđuje Upravni odbor, uz pristanak svake osobe.
- Prema statutu se svaka punoljetna osoba učlanjuje kao pridruženi član i najmanje godinu dana staži uz jamca, koji može biti samo redoviti član. Tko se učlani nakon osnivačke skupštine, može postati redoviti član najranije krajem 2027. Zato u prvoj godini redovite članove čine samo osnivači. Oni su i jedini mogući jamci, pa se uz deset osnivača i pedeset članova na svakog osnivača odnose četiri do pet pridruženih članova. Članovi inicijativne skupine koji od početka žele pravo glasa i mogućnost izbora u tijela trebaju se potpisati kao osnivači.
- Podružnica se prema statutu osniva s najmanje deset redovitih članova na svojem području. Budući da novi članovi u prvoj godini još staže, prve podružnice se osnivaju u drugoj godini, a u prvoj godini lokalni rad nose inicijativne skupine.
- Svi iznosi su okvirne procjene, pa ih prije svake odluke treba provjeriti ponudama.

1.3. Tri razdoblja i njihova svrha

Slika 1. Tri razdoblja plana. Svako razdoblje obuhvaća prethodno i nastavlja se na njegove rezultate.

2. Radne linije

Aktivnosti udruge su razvrstane u jedanaest radnih linija. Tako se u svakom razdoblju lako vidi je li neko područje zapostavljeno. Svaka linija ima nositelja koji za nju odgovara Upravnom odboru.

Oz.	Radna linija	Sadržaj	Predloženi nositelj
A	Ustroj i upravljanje	Statut, pravilnici, tijela, sociokratski postupci, godišnja skupština, zapisnici i transkripti sastanaka	Upravni odbor, Nena (dokumentacija sastanaka)
B	Terenski programi	Mjerenja po protokolima (tlo, voda, zrak, otpad, igrališta, bioraznolikost), kalibracija senzora, lanac nadzora uzoraka	Branimir, Dora, Valent (senzori, igrališta), Stručno vijeće
C	Podaci i digitalni alati	Zajednička baza, GIS karta sa slojevima javnih podataka, moderiranje signala, mobilna aplikacija, satelitske snimke, alati umjetne inteligencije, otvoreni podaci	Valent (GIS, senzori), Hana (analiza podataka, AI, povezivanje javnih izvora), Lada (aplikacije)
D	Obrazovanje i tečajevi	Tečajevi za mjerače i voditelje, radionice, ljetna škola, programi za škole	Branimir, Dora, Hana
E	Izdavaštvo	Brošure, priručnici, protokoli, godišnja izvješća, videoupute	Željka (urednica), Branimir i Dora (stručni sadržaj)
F	Javnost i mediji	Mrežna stranica, društvene mreže, priopćenja, tribine, podcast	Željka (komunikacija), Arja (digitalni marketing, mreže, mrežna stranica), Nena (rad s ljudima)
G	Zagovaranje utemeljeno na podacima	Građanski savjetnik, paketi prijava nadležnim tijelima, zahtjevi za pristup informacijama, javna savjetovanja	Branimir, Hana, pravnik (traži se)
H	Mreža i podružnice	Inicijativne skupine, mentorstvo, godišnji susret, Vijeće podružnica	Hana (organizacija ljudi i timova), Nena, Arja (Kvarner i otoci)
I	Partnerstva	Sveučilišta, škole, javne ustanove, srodne udruge, međunarodne mreže	Branimir, Željka, Valent (HGSS, humanitarne organizacije)
J	Financiranje	Članarine, donacije, natječaji, EU projekti, računovodstvo	Marina (financije), Hana (prijave projekata)
K	Zajednica i volonteri	Uključivanje članova, priznanja, druženja, briga o volonterima	Željka, Nikka (prijedlog, potvrditi)

> Radni koncept udruge spaja dva pristupa iz rasprave u grupi. Prema prvom, platforma treba građanima omogućiti prijavu i povezivanje svih podataka o okolišu, zdravlju i hrani. Prema drugom, udruga najprije mora dokazati metodologiju na nekoliko pilot projekata. Plan ih usklađuje tako što je prijava otvorena svima već od prve godine, ali samo kao signal (razina podataka 1 i 2), a mjerenja se uvode postupno, jedan program za drugim. Razine podataka, oznake pouzdanosti, zaštita prijavitelja i sama platforma su detaljno opisani u konceptu.

> Udruga zasad nema člana s pravnim znanjem. Pravnik ili pravnica su potrebni već u prvom tromjesečju, zbog statuta i pravila moderiranja karte, a poslije i za liniju G. Najbolje je tražiti istodobno preko poznanstava i preko pravne klinike Pravnog fakulteta.

3. Jednogodišnji plan (temelji)

Razdoblje od studenog 2026. do listopada 2027.

3.1. Ciljevi prve godine

Na kraju prve godine udruga ima

1. upis u Registar udruga i Registar neprofitnih organizacija, statut, pravilnik o podružnicama, pravilnik o žigovima, kodeks komuniciranja i pravilnik o zaštiti osobnih podataka s pravilima moderiranja;
2. Stručno vijeće s najmanje pet članova;
3. dva programa s odobrenim protokolom i prvim javno objavljenim podacima (Živo tlo te Karta odlagališta i okolišnih signala);
4. javnu GIS kartu na kojoj se signali, mjerenja i službeni podaci jasno razlikuju, sa slojevima iz javnih izvora;
5. završen mali pilot Sigurna igrališta (20 do 30 igrališta) i pisanu ocjenu je li metoda zrela za širenje;
6. uspostavljen program Građanski savjetnik s najmanje deset obrađenih upita;
7. najmanje 50 članova, od kojih su osnivači redoviti, a ostali pridruženi na stažiranju, svaki uz svog jamca, te 30 osposobljenih mjerača;
8. četiri inicijativne skupine, od kojih su dvije spremne za osnivanje podružnice čim deset njihovih članova završi stažiranje;
9. pet brošura, jedan priručnik za mjerače i prvo godišnje izvješće;
10. najmanje dvije prijave na natječaje, od kojih barem jedna za EU sredstva.

3.2. Plan po tromjesečjima

Prvo tromjesečje, od studenog 2026. do siječnja 2027. Osnivanje

Lin.	Aktivnost	Rezultat
A	Osnivačka skupština, usvajanje statuta, izbor tijela, zahtjev za upis u Registar udruga	Upis u registar
A	Otvaranje računa, upis u Registar neprofitnih organizacija, ugovor s knjigovodstvenim servisom	Udruga može primati sredstva
A	Izrada središnjeg žiga, otvaranje Knjige žigova, prijava znaka Državnom zavodu za intelektualno vlasništvo	Zaštićen identitet
A	Radionica sociokratskih pravila za sve članove tijela (dva sata, preko videopoziva)	Zajednička kultura odlučivanja
B	Osnivanje Stručnog vijeća, poziv stručnjacima za tlo, vode, zrak, zoologiju, statistiku i javno zdravstvo	Stručno vijeće
B	Zajednički predložak protokola (devet pitanja) i obrazac lanca nadzora uzorka	Predlošci
A	Pravilnik o zaštiti osobnih podataka s pravilima moderiranja karte i zaštite prijavitelja, uz savjet pravnika	Pravilnik
C	Zakup domene, jednostavna mrežna stranica s pristupnicom za članstvo	terraveritas.hr ili slično
C	Popis postojećih alata (Ladine aplikacije za sječu i požare, Valentovi senzori) i javnih prostornih, vodnih i okolišnih servisa koji se smiju prikazati kao slojevi karte	Tehnološka karta i popis slojeva
F	Otvaranje profila na društvenim mrežama, vizualni predlošci za objave	Prepoznatljiv nastup
J	Određivanje članarine, mogućnost doniranja	Prvi prihodi
K	Dodjela jamaca novim članovima, popis rokova stažiranja i kratke upute jamcima	Svaki novi član ima jamca

Drugo tromjesečje, od veljače do travnja 2027. Protokoli i prvi tečajevi

Lin.	Aktivnost	Rezultat
B	Protokol *Živo tlo* (brojanje gujavica metodom gorušice, jednostavna procjena strukture tla), odobrenje Stručnog vijeća	Odobren protokol
B	Protokol *Karta odlagališta i okolišnih signala* (fotografija, koordinate, procjena volumena i vrste otpada, bez ulaska na privatni posjed, te obrazac za signale o dimu, mirisu i vodi)	Odobren protokol
C	Prva inačica obrasca za unos i GIS karte, uz satelitske snimke, katastar i vodotoke kao podloge, s moderiranjem prije objave	Radna baza i karta
C	Obuka prvih moderatora (zaštita osobnih podataka, sumnja i utvrđenje, zamućivanje lica i oznaka)	3 do 5 moderatora
D	Prvi tečaj *Mjerač* za oba protokola, u Osijeku i preko videopoziva	15 do 20 mjerača
E	Brošure 1 i 2 (odjeljak 3.5)	Tiskano i na mreži
G	Pokretanje programa Građanski savjetnik, obrazac za upite na mrežnoj stranici, predložak paketa prijave za nadležna tijela	Prvi upiti
F	Svjetski dan voda (22. 3.) i Dan planeta Zemlje (22. 4.), objave s podacima i pozivom na učlanjenje	Vidljivost
I	Sporazumi o suradnji s barem jednim fakultetom i jednom javnom ustanovom za zaštitu prirode	Stručni oslonac
J	Prijava na natječaj Nacionalne zaklade za razvoj civilnoga društva ili lokalni natječaj za udruge	Prva prijava

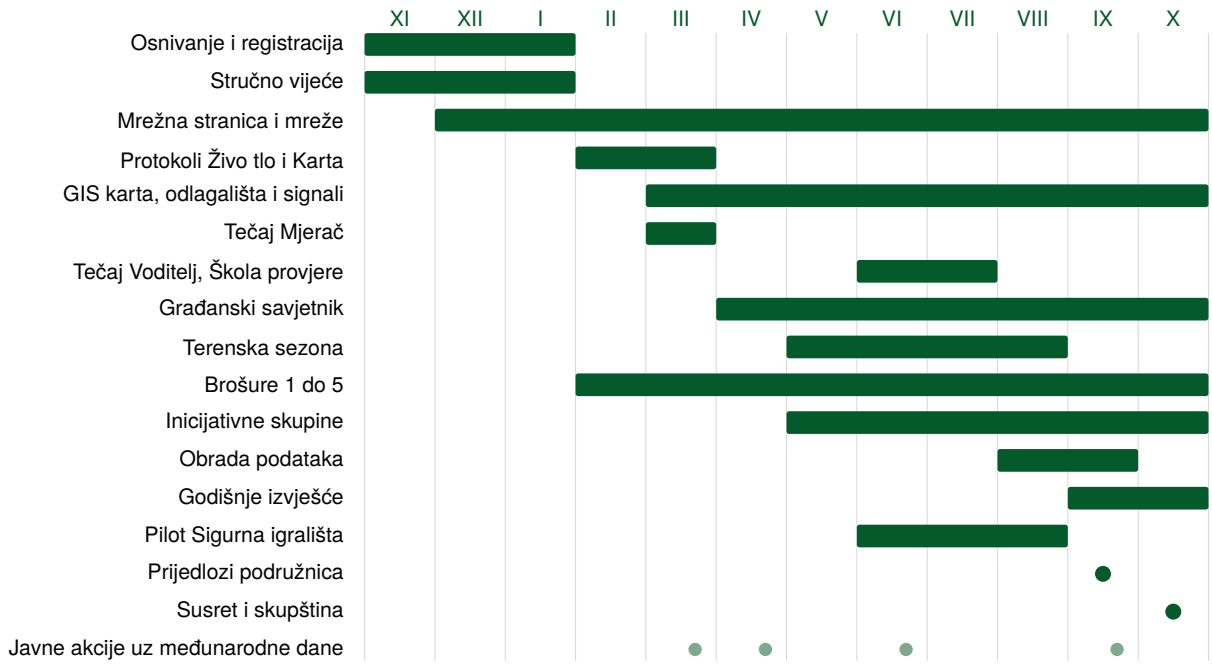
Treće tromjesečje, od svibnja do srpnja 2027. Teren

Lin.	Aktivnost	Rezultat
B	Glavna terenska sezona programa Živo tlo, najmanje 40 lokacija u tri regije	Prvi skup podataka
B	Kartiranje odlagališta, cilj 200 provjerenih zapisa, signali samo na područjima s podružnicom ili inicijativnom skupinom	Prva karta
B	Mali pilot *Sigurna igrališta* (od lipnja do kolovoza). Popis podloga i temperatura površina na 20 do 30 igrališta, uzorci podloga s lancem nadzora za 8 do 12 laboratorijskih analiza	Prvi podaci pilota
B	Sudjelovanje u međunarodnoj akciji City Nature Challenge (krajem travnja ili početkom svibnja)	Podaci o bioraznolikosti
D	Tečaj *Voditelj* za članove koji će voditi inicijativne skupine	5 do 8 voditelja
D	Prva radionica *Škola provjere* (kako čitati nalaz, graf i studiju)	20 do 30 sudionika
E	Brošure 3 i 4, priručnik za mjerače u elektroničkom obliku	Izdanja
F	Međunarodni dan biološke raznolikosti (22. 5.) i Svjetski dan zaštite okoliša (5. 6.), prva javna tribina	Tribina
H	Potvrda prvih inicijativnih skupina, dodjela mentora	3 do 4 skupine
J	Prijava na prvi EU natječaj kao partner (primjerice Erasmus+ ili Obzor Europa za građansku znanost)	EU prijava

Četvrto tromjesečje, od kolovoza do listopada 2027. Rezultati

Lin.	Aktivnost	Rezultat
B	Provjera kvalitete i statistička obrada podataka iz prve sezone, ocjena pilota Sigurna igrališta	Provjereni podaci
G	Prvi paketi prijava nadležnim tijelima za lokacije s ponovljenim signalima ili potvrđenim nalazom	Prve strukturirane prijave
E	Prvo godišnje izvješće udruge, s poglavljem za svaki program i oznakama pouzdanosti tvrdnji	Godišnje izvješće
E	Brošura 5	Izdanje
F	Svjetski dan čišćenja (rujan), zajednička akcija s ucrtavanjem odlagališta na kartu	Javna akcija
F	Europska noć istraživača (zadnji petak u rujnu), štand ili predavanje uz partnerski fakultet	Popularizacija
H	Priprema prijedloga za osnivanje prvih dviju podružnica, s popisom članova i datumima završetka njihova stažiranja	Dva spremna prijedloga
K	Prvi godišnji susret članova s terenskim danom i dodjelom potvrda o razinama	Zajednica
A	Godišnja skupština, preispitivanje plana, usvajanje plana za drugu godinu	Plan za godinu 2

3.3. Vremenski raspored prve godine

Slika 2. Vremenski raspored prve godine po mjesecima, od studenog 2026. do listopada 2027. Točke označavaju jednokratne događaje.

3.4. Kalendar javnih akcija

Međunarodni dani su zgodna prigoda za javne akcije, jer im mediji ionako posvećuju pozornost. Udruga će ih koristiti kako bi javnosti pokazala podatke, a uz njih i poruke koje iz tih podataka proizlaze.

Datum	Povod	Akcija udruge
2. veljače	Svjetski dan močvarnih staništa	Objava o močvarnim staništima u blizini podružnica
22. ožujka	Svjetski dan voda	Najava programa Mreža čuvara voda, brošura o čitanju nalaza vode
22. travnja	Dan planeta Zemlje	Otvaranje terenske sezone, poziv na tečaj Mjerač
krajem travnja	City Nature Challenge	Bilježenje vrsta u gradovima s podružnicama
20. i 22. svibnja	Svjetski dan pčela, Dan biološke raznolikosti	Promatranje oprašivača, tribina
5. lipnja	Svjetski dan zaštite okoliša	Objava prvih podataka sezone
rujan	Svjetski dan čišćenja	Čišćenje uz ucrtavanje otpada na kartu
zadnji petak u rujnu	Europska noć istraživača	Štand i predavanje uz partnerski fakultet
početak listopada	EuroBirdwatch	Zajedničko promatranje ptica s ornitolozima
5. prosinca	Svjetski dan tla	Predstavljanje rezultata programa Živo tlo

3.5. Izdanja prve godine

Sve brošure imaju isti oblik i stanu na jedan presavijeni list A4 (osam stranica A6 ili četiri stranice A5). Besplatno su dostupne u PDF-u, a za tribine i tečajeve tiskaju se u malim nakladama. Prije objave svaku brošuru pregleda Stručno vijeće.

Br.	Naslov (radni)	Sadržaj	Rok
1	Što je građanska znanost i kako se uključiti	Predstavljanje udruge, dva stupa, put od promatrača do mentora	veljača
2	Kako pročitati nalaz vode	Najvažniji pokazatelji, granične vrijednosti, što znači „ispod granice detekcije“	ožujak
3	Gujavice govore o tlu	Zašto su gujavice pokazatelj zdravlja tla, kako ih prebrojati, što rezultat znači	travanj
4	Kako prijaviti okolišni problem	Kako dokumentirati odlagalište, dim, miris ili onečišćenje vode, kome prijaviti, kako udruga štiti prijavitelja, na što građanin ima pravo, a što ne smije raditi	lipanj
5	Kako prepoznati dezinformaciju o okolišu	Tipični obrasci pretjerivanja i umanjivanja, provjera izvora, oznake pouzdanosti	rujan
P	Priručnik za mjerače	Protokoli Živo tlo te Karta odlagališta i okolišnih signala, razine podataka, lanac nadzora uzorka, sigurnost na terenu, unos podataka	svibanj
I	Godišnje izvješće 2027.	Podaci, zaključci, financije, izvori sredstava	listopad

3.6. Tečajevi i radionice prve godine

Tečaj	Trajanje	Sadržaj	Sudionici
Sociokratska pravila	2 sata	Pristanak, obrazloženi prigovor, krug riječi, uloge na sastanku	Svi članovi tijela
Mjerač	1 dan (teorija uživo ili na mreži, pola dana teren)	Protokol, pribor, sigurnost, unos podataka, provjera znanja	15 do 20 po tečaju
Voditelj	2 dana	Vođenje terenske akcije, obuka novih članova, provjera kvalitete, rad sa skupinom	5 do 8
Škola provjere	3 sata	Kako čitati nalaz, graf, studiju i novinski članak o okolišu	Javnost, nastavnici, novinari
Uvod za nove članove	1 sat, na mreži, mjesečno	Tko smo, kako radimo, pravila komuniciranja, kako se uključiti	Novi članovi
Moderator karte	3 sata	Razine podataka i oznaka S, zaštita osobnih podataka, zamućivanje lica i oznaka, sumnja i utvrđenje, hitni signali	3 do 5

3.7. Točke odluke u prvoj godini

- **Kraj siječnja 2027.** Ako upis u registar kasni, terenska sezona se pomiče, a tečajevi se održavaju kao volonterske radionice inicijativne skupine.
- **Kraj travnja 2027.** Ako prvi tečaj Mjerač okupi manje od deset polaznika, udruga se u drugoj polovici godine usmjerava na jedan program umjesto na dva, a pilot Sigurna igrališta se odgađa za drugu godinu. Ako za laboratorijske analize nema ni novca ni partnera, pilot se provodi bez njih (samo popis podloga i temperatura), a analize prelaze u drugu godinu.
- **Kraj lipnja 2027.** Ako moderatori ne stižu pregledati signale u roku od tri radna dana, prijava signala se privremeno ograničava na otpad i na područja s podružnicom.
- **Kraj rujna 2027.** Stručno vijeće na temelju prvih podataka i ocjene pilota Sigurna igrališta odlučuje koji su programi spremni za drugu godinu.
- **Listopad 2027.** Godišnja skupština preispituje cijeli plan i usvaja plan za drugu godinu.

3.8. Okvirni proračun prve godine

Stavka	Okvirno, EUR
Knjigovodstveni servis	600 do 1.200
Mrežna domena, poslužitelj, alati za suradnju	150 do 400
Žigovi, prijava znaka, pristojbe	300 do 700
Terenski pribor za Živo tlo (pet kompleta)	400 do 800
Pribor za kartiranje (GPS, mjerne vrpce, zaštitna oprema)	300 do 600
Pribor za pilot Sigurna igrališta (infracrveni termometar, posude za uzorke)	100 do 200
Laboratorijske analize za pilot (8 do 12 uzoraka)	600 do 1.800
Tisak brošura i priručnika	800 do 1.500
Osiguranje volontera na terenu	200 do 500
Tečajevi i susret (prostor, materijal, osvježenje)	500 do 1.500
Nepredviđeno (oko 10 %)	400 do 900
Ukupno	**4.350 do 10.100**

Veći dio iznosa mogu pokriti članarine, male donacije i lokalni natječaji. Najveća nova stavka su laboratorijske analize. Njihov trošak se može smanjiti dogovorom s partnerskim fakultetom ili institutom, a ako novca ne bude, pilot se provodi bez analiza (odjeljak 3.7). U prvoj godini udruzi ne treba veliki financijer, što odgovara i pravilima neovisnosti.

3.9. Pokazatelji prve godine

Pokazatelj	Cilj
Članovi (redoviti i pridruženi)	50
Osposobljeni mjerači i voditelji	30 i 6
Lokacije programa Živo tlo	40
Provjereni zapisi o odlagalištima	200
Udio podataka koji prolaze provjeru kvalitete	najmanje 85 %
Obrađeni upiti Građanskog savjetnika	10
Moderirani signali i udio moderiranih u roku od tri radna dana	100 i 90 %
Igrališta u pilotu i laboratorijske analize	20 i 8
Paketi prijava poslani nadležnim tijelima	5
Brošure i priručnici	5 i 1
Sudionici radionica i tribina	150
Podružnice i inicijativne skupine	0 i 4
Prijave na natječaje	2

4. Dvogodišnji plan (dokaz)

Razdoblje od studenog 2026. do listopada 2028. Prva godina je opisana u prethodnom poglavlju, pa je ovdje riječ samo o drugoj.

4.1. Ciljevi na kraju druge godine

Na kraju druge godine udruga ima

1. četiri programa s odobrenim protokolima i dvogodišnjim nizovima podataka za prva dva;
2. mobilnu aplikaciju s anonimnom prijavom i automatskim zamućivanjem lica i registarskih oznaka te najmanje dvadeset paketa prijava poslanih nadležnim tijelima;
3. četiri podružnice u najmanje tri regije i Vijeće podružnica koje redovito radi;
4. 120 članova, od kojih najmanje 50 redovitih, 80 mjerača, 15 voditelja i prve mentore;
5. prvo *Izvješće o stanju okoliša iz građanske znanosti*, javno predstavljeno;
6. barem jedan odobren projekt vrijedan više od 10.000 EUR;
7. program stručnog usavršavanja za nastavnike i barem deset partnerskih škola;
8. prvi znanstveni rad u suautorstvu s građanima, poslan u časopis.

4.2. Aktivnosti druge godine po radnim linijama

Radna linija	Aktivnosti u drugoj godini
A. Ustroj	Uspostava Vijeća podružnica i izbor njegovih predstavnika u Upravni odbor, prvo preispitivanje statuta, pravilnik o financijama podružnica
B. Teren	Druga sezona programa Živo tlo te Karte odlagališta i okolišnih signala, uvođenje programa *Mreža čuvara voda* (osnovni kemijski pokazatelji i vodeni beskralježnjaci, bunari za piće i navodnjavanje) i *Oko na nebu* (samo odobreni senzori lebdećih čestica, usporedno mjerenje uz službene postaje prije uporabe), usporedna mjerenja među podružnicama. Ako pilot bude pozitivno ocijenjen, Sigurna igrališta postaju program u gradovima s podružnicama. Stručno vijeće tada odlučuje uvode li se uz Oko na nebu ili umjesto njega, kako bi ukupno ostala četiri programa. Mala pripremna studija tla i bunara uz odlagališta s karte koja graniče s poljoprivrednim površinama
C. Podaci	Mobilna aplikacija za unos podataka s radom bez mrežne veze, anonimnom prijavom i automatskim zamućivanjem lica i registarskih oznaka, izrada paketa prijava za nadležna tijela iz karte, novi slojevi karte (dozvole, studije utjecaja na okoliš, službene mjerne postaje), prvi alat umjetne inteligencije za grupiranje sličnih prijava kao pomoć moderatorima, prva objava skupa podataka pod licencom CC BY 4.0, povezivanje Ladine aplikacije za požare s kartom
D. Obrazovanje	Tečajevi Mjerač u svakoj podružnici, prvi tečaj za mentore, program *Priroda u razredu* u deset škola, prijava programa za nastavnike u katalog stručnog usavršavanja Agencije za odgoj i obrazovanje
E. Izdavaštvo	Šest novih brošura, priručnik za voditelje, videoupute za svaki protokol, prvo Izvješće o stanju okoliša
F. Javnost	Redoviti mjesečni bilten, četiri tribine u gradovima s podružnicama, serija kratkih videozapisa *Što kažu podaci*, suradnja s dva ili tri novinara

Radna linija	Aktivnosti u drugoj godini
G. Zagovaranje	Pravna klinika s Pravnim fakultetom, paketi prijava nadležnim tijelima i praćenje odgovora, sustavni zahtjevi za pristup informacijama o okolišu i inspekcijskim nalazima, sudjelovanje u javnim savjetovanjima na portalu e-Savjetovanja, dvadeset upita Građanskog savjetnika
H. Mreža	Osnivanje prve dvije podružnice čim deset članova inicijativne skupine završi stažiranje, zatim još dvije, četiri nove inicijativne skupine, mentorske podružnice, drugi godišnji susret, prvi prijedlozi jamaca za redovito članstvo
I. Partnerstva	Učlanjenje u ECSA, sporazumi s još dva sveučilišta, partnerstvo u jednom EU konzorciju, suradnja s javnim ustanovama za zaštitu prirode
J. Financiranje	Tri do pet prijava na natječaje, redovite mjesečne donacije, prva kampanja skupnog financiranja za pribor
K. Zajednica	Program priznanja (godišnje zahvalnice najaktivnijim mjeračima i podružnicama), neformalni susreti, anketa zadovoljstva članova

4.3. Izdanja druge godine

Br.	Naslov (radni)	Sadržaj
6	Pravo na informaciju o okolišu	Kako tražiti podatke od tijela javne vlasti, Aarhuška konvencija, obrasci zahtjeva
7	Zrak koji udišemo	Lebdeće čestice, kako rade jeftini senzori, što mogu, a što ne mogu pokazati
8	Potok kao ogledalo	Vodeni beskralježnjaci kao pokazatelji kakvoće vode
9	Igralište po mjeri djeteta	Vrste podloga, temperatura površina, mikroplastika, što pokazuju rezultati pilota, a što ne
10	Okoliš, hrana i zdravlje. Što podaci mogu, a što ne mogu reći	Put onečišćenja od tla i vode do hrane, zašto podudarnost na karti ne dokazuje uzrok, kome se obratiti
11	Kako sudjelovati u javnom savjetovanju	Postupak, rokovi, kako napisati argumentirani komentar
P2	Priručnik za voditelje	Vođenje akcija, obuka, provjera kvalitete, sociokratski rad u podružnici
I2	Izvješće o stanju okoliša iz građanske znanosti	Dvogodišnji podaci svih programa, s oznakama pouzdanosti

4.4. Mogući izvori sredstava u drugoj godini

- Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva i natječaji ministarstava za udruge.
- Natječaji županija, gradova i općina u kojima djeluju podružnice.
- Erasmus+ (partnerstva malog opsega za obrazovanje odraslih ili mladih).
- Obzor Europa, kao partner u konzorcijima za građansku znanost.
- Program LIFE, kao partner u projektima zaštite prirode.
- Europski socijalni fond plus, za programe osposobljavanja.
- Zaklade, skupno financiranje i redovite donacije građana.

4.5. Točke odluke u drugoj godini

- **Nakon prve godine.** Ako udruga ima manje od 30 članova, u drugoj godini se ne uvode novi programi. Vrijeme i novac tada idu u jačanje postojećih programa i uključivanje članova.
- **Sredina druge godine.** Dobije li udruga projekt veći od 30.000 EUR, razmotrit će zapošljavanje koordinatora na nepuno radno vrijeme.
- **Kraj druge godine.** Skupština ocjenjuje je li udruga spremna za petogodišnji plan širenja ili treba produljiti fazu dokaza.

4.6. Okvirni proračun druge godine

Osim o članarinama i donacijama, druga godina ovisi o prvim projektima. Okvirni raspon je od 15.000 do 40.000 EUR, a najveće stavke su pribor za programe vode i zraka (senzori i njihova kalibracija), razvoj mobilne aplikacije, laboratorijske analize, tisak izdanja, tečajevi u podružnicama i putni troškovi za usporedna mjerenja. Ne budu li projekti odobreni, druga godina se provodi s proračunom sličnim onome iz prve, a novih programa bit će manje.

5. Petogodišnji plan (mreža i utjecaj)

Razdoblje od studenog 2026. do listopada 2031.

5.1. Slika udruge 2031.

Godine 2031. TERRA VERITAS je

- mreža od najmanje deset podružnica u svih sedam hrvatskih regija, s oko 400 članova i 250 aktivnih mjerača;
- izvor provjerljivih podataka koji koriste mediji, lokalne vlasti, znanstvenici, institucije i građanske inicijative, s petogodišnjim nizovima podataka za četiri do šest programa;
- nositelj otvorene nacionalne karte okoliša na kojoj građani prijavljuju signale, a udruga ih provjerava, povezuje s mjerenjima i službenim podacima i prosljeđuje nadležnim tijelima;
- nakladnik serije od najmanje dvadeset brošura, četiri priručnika i pet godišnjih izvješća;
- organizator godišnje ljetne škole građanske znanosti i akreditiranih programa za nastavnike;
- udruga s malim stalnim timom od dvije do tri zaposlene osobe i s više izvora financiranja, od kojih nijedan ne prelazi trećinu proračuna;
- partner u europskim mrežama za građansku znanost, s barem jednim vodećim EU projektom.

5.2. Strateški projekti

Petogodišnje razdoblje se oslanja na šest strateških projekata. Svaki povezuje nekoliko radnih linija i daje rezultat koji se vidi na nacionalnoj razini.

Projekt	Opis	Razdoblje
Nacionalna karta okoliša	Jedinstvena javna GIS karta koja spaja signale građana, mjerenja udruge, satelitske snimke, prostorne i vodne podatke, dozvole i službene nalaze, s razinama podataka i praćenjem odgovora nadležnih tijela i sanacije svake lokacije kroz vrijeme	Godine 1 do 5
Atlas živog tla Hrvatske	Petogodišnji niz podataka o gujavicama i drugim organizmima tla na stalnim lokacijama, uz povjerljivo sudjelovanje poljoprivrednika	Godine 1 do 5
Mreža čuvara voda	Stalno praćenje odabranih potoka i rijeka u svim regijama, usporedivo sa službenim mjernim postajama	Godine 2 do 5
Izvješće o stanju okoliša iz građanske znanosti	Dvogodišnje nacionalno izvješće koje objedinjuje sve programe, uz neovisnu recenziju	Godine 2, 4
Okoliš, hrana i zdravlje	Praćenje tla i vode na poljoprivrednim površinama blizu izvora onečišćenja i bunara, stručno povezivanje s javnim zbirnim podacima o zdravlju te suradnja sa zdravstvenim ustanovama	Godine 3 do 5
Kuća građanske znanosti	Stalni prostor u sjedištu udruge s posudionicom pribora, malim terenskim laboratorijem i prostorom za tečajeve	Godine 4 i 5

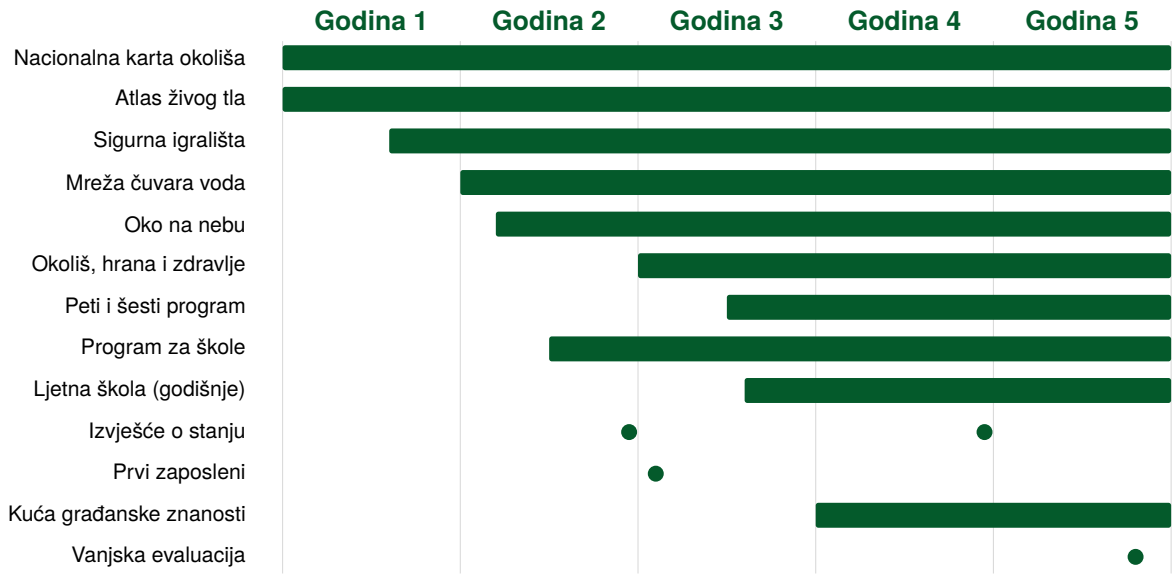
5.3. Razvoj po godinama

Godina	Podružnice	Članovi	Glavni naglasci
1.	0	50	Osnivanje, četiri inicijativne skupine, dva pilot programa i pilot Sigurna igrališta, prva GIS karta, prvi tečajevi, pet brošura
2.	4	120	Četiri programa, mobilna aplikacija s anonimnom prijavom, Vijeće podružnica, prvo izvješće o stanju, program za škole
3.	6	200	Prvi zaposleni koordinator, program Okoliš, hrana i zdravlje, prva ljetna škola, akreditirani program za nastavnike, drugi znanstveni rad
4.	8	300	Vodeći EU projekt, drugo izvješće o stanju, Kuća građanske znanosti, podcast
5.	10 i više	400	Pokrivenost svih regija, petogodišnji nizovi podataka, vanjska evaluacija i strategija za sljedećih pet godina

5.4. Aktivnosti od treće do pete godine po radnim linijama

Radna linija	Aktivnosti
A. Ustroj	Zapošljavanje koordinatora (godina 3) i voditelja programa (godina 4 ili 5), pravilnik o radu zaposlenih, vanjska revizija financija, vanjska evaluacija rada u petoj godini
B. Teren	Program Okoliš, hrana i zdravlje (od treće godine), peti i šesti program prema interesu podružnica (primjerice oprašivači, invazivne vrste, fenologija i klima, buka i svjetlo noću), stalne lokacije za dugoročno praćenje, godišnja usporedna mjerenja cijele mreže
C. Podaci	Portal otvorenih podataka s programskim sučeljem za istraživače, povezivanje s europskim platformama građanske znanosti, automatske provjere kvalitete, alati umjetne inteligencije za prepoznavanje odlagališta na satelitskim snimkama, analizu dozvola i studija te otkrivanje obrazaca među lokacijama, uz pravila iz koncepta (čovjek odlučuje, svaki zaključak vodi do izvornog podatka), otvoreni kod i studentski projekti na platformi
D. Obrazovanje	Godišnja ljetna škola građanske znanosti (pet dana, teren i obrada podataka), akreditirani programi za nastavnike, otvoreni tečaj na mreži, studentska praksa i mentorstvo diplomskih radova
E. Izdavaštvo	Serija od najmanje dvadeset brošura, priručnik o sociokratskom radu u udrugama, dvogodišnja izvješća o stanju, zbornik radova ljetne škole, prijevod ključnih izdanja na engleski
F. Javnost	Podcast o znanosti i okolišu, godišnja konferencija, izložba fotografija s terena, godišnja nagrada za provjerljivo novinarstvo o okolišu
G. Zagovaranje	Stalna pravna klinika, redoviti komentari na planove i studije utjecaja na okoliš, godišnji pregled odgovora tijela javne vlasti na zahtjeve za informacije, prijedlozi izmjena propisa utemeljeni na podacima
H. Mreža	Podružnice u svim regijama, regionalni susreti, program razmjene iskustava među podružnicama, jačanje voditelja
I. Partnerstva	Vodeći EU projekt, suradnja s udrugama u susjednim zemljama, zajednički programi s javnim ustanovama za zaštitu prirode, sporazumi o korištenju podataka s institucijama
J. Financiranje	Raznolik proračun u kojem nijedan izvor ne prelazi trećinu, pričuva za tri mjeseca rada, stalni program pojedinačnih donatora, plaćene stručne usluge uz pravila neovisnosti
K. Zajednica	Program mentorstva za mlade članove, godišnji susret cijele mreže, sustav priznanja, redovite ankete zadovoljstva i otvorene rasprave o smjeru udruge

5.5. Vremenska crta petogodišnjeg razdoblja

Slika 3. Vremenska crta strateških projekata i ključnih događaja u pet godina.

5.6. Financijska održivost

Najosjetljiviji korak petogodišnjeg plana je prijelaz s potpuno volonterskog rada na mali stalni tim. Kako bi udruga pritom sačuvala neovisnost, vrijede četiri pravila.

1. Nijedan izvor ne smije činiti više od trećine godišnjeg proračuna.
2. Radna mjesta se otvaraju tek kad je njihovo financiranje osigurano za najmanje osamnaest mjeseci.
3. Udruga gradi pričuvu koja pokriva najmanje tri mjeseca osnovnog rada.
4. Plaćene stručne usluge (tumačenje nalaza, edukacije za tvrtke i ustanove) se nude samo uz pisano pravilo prema kojem naručitelj ne može utjecati na rezultate.

U petoj godini okvirni proračun iznosi od 100.000 do 250.000 EUR. Otprilike polovica dolazi iz projekata, a ostatak iz članarina, donacija, lokalnih natječaja i stručnih usluga.

5.7. Pokazatelji na kraju pete godine

Područje	Pokazatelj	Cilj
Mreža	Podružnice i pokrivene regije	10 i 7
Članstvo	Članovi, aktivni mjerači, voditelji, mentori	400, 250, 40, 10
Znanje	Valjana mjerenja u otvorenoj bazi	više od 20.000
Znanje	Lokacije s petogodišnjim nizom podataka	100
Znanje	Znanstveni radovi s građanima kao suautorima	3
Svijest	Osposobljeni građani ukupno	600
Svijest	Škole u programu, nastavnici na usavršavanju	40 i 150
Svijest	Brošure, priručnici, izvješća	20, 4, 5
Utjecaj	Slučajevi uporabe podataka udruge u javnom odlučivanju	15
Utjecaj	Sanirana odlagališta s karte udruge	100
Utjecaj	Paketi prijava nadležnim tijelima i udio s odgovorom ili inspekcijskim nadzorom	150 i 60 %
Platforma	Moderirani signali građana i udio koji je doveo do mjerenja ili službene provjere	3.000 i 20 %
Održivost	Najveći pojedinačni izvor u proračunu	ispod 33 %

5.8. Rizici petogodišnjeg plana

Rizik	Odgovor
Prebrz rast i pad kvalitete podataka	Nova podružnica tek nakon ispunjenih uvjeta, godišnja usporedna mjerenja, Stručno vijeće može zaustaviti objavu
Ovisnost o jednom velikom projektu	Pravilo trećine, pričuva, više manjih projekata umjesto jednog velikog
Zamor i odlazak ključnih ljudi	Raspodjela uloga, sociokratski izbor novih voditelja, zaposleni koordinator od treće godine
Politički pritisci i napadi na udrugu	Oznake pouzdanosti, pravna klinika, neovisno Stručno vijeće, dosljedna javna ispravljanja
Tehnička ovisnost o jednoj osobi (aplikacija, baza)	Otvoreni kod, dokumentacija, najmanje dvije osobe koje poznaju sustav
Nesklad s poljoprivrednicima oko podataka o tlu	Povjerljivo sudjelovanje, rezultati se vraćaju vlasniku zemljišta prije objave, objava samo zbirnih podataka
Više signala nego što moderatori mogu pregledati	Grupiranje sličnih prijava uz pomoć umjetne inteligencije, moderatori u svakoj podružnici, signali samo s područja s podružnicom dok se broj moderatora ne poveća
Tužba zbog objave na karti ili odmazda prema prijavitelju	Bez imenovanja počinitelja, prosljeđivanje navoda nadležnim tijelima, zaštita identiteta prijavitelja, pravna klinika
Pogrešno tumačenje veze okoliša i zdravlja	Samo javni zbirni podaci, najviše oznaka C, epidemiolog u Stručnom vijeću, suradnja sa zdravstvenim ustanovama
Trolanje i subverzivno djelovanje novih članova, osobito kad mreža brzo raste	Obrazloženi prijam i mogućnost odbijanja pristupnice, uvodna radionica kodeksa komuniciranja, facilitatori na sastancima, provjera prigovora s tri pitanja, stegovni postupak i isključenje, stažiranje od najmanje godinu dana uz jamca, bez prava glasa i izbora u tijela

6. Pregled svih triju razina

Područje	Godina 1	Godina 2	Godina 5
Podružnice	0 (4 inicijativne skupine)	4	10 i više
Članovi	50	120	400
Programi	2 i pilot igrališta	4	5 do 6
Brošure (ukupno)	5	11	20 i više
Karta i prijave	Mrežna karta, signali s područja s podružnicom	Mobilna aplikacija, anonimna prijava, paketi za nadležna tijela	Nacionalna karta okoliša, portal otvorenih podataka, alati umjetne inteligencije
Tečajevi	Mjerač, Voditelj, Škola provjere	i Mentor, program za nastavnike	i ljetna škola, tečaj na mreži, akreditacija
Izvješća	Godišnje izvješće	Prvo izvješće o stanju	Pet godišnjih, dva izvješća o stanju
Zaposleni	nema	nema ili nepuno radno vrijeme	2 do 3
Proračun, EUR	4.000 do 10.000	15.000 do 40.000	100.000 do 250.000

7. Sljedećih trideset dana

Prvi koraci počinju odmah, još prije osnivačke skupštine.

- ☐ Poslati koncept i ovaj plan svim članovima grupe i prikupiti obrazložene prigovore do zadanog datuma.
- ☐ Održati sastanak s krugom pristanka o konceptu i o planu prve godine.
- ☐ Potvrditi nositelje radnih linija.
- ☐ Pronaći pravnika ili pravnicu za izradu statuta i pravila moderiranja karte.
- ☐ Provjeriti naziv u Registru udruga i znak u bazi Državnog zavoda za intelektualno vlasništvo.
- ☐ Dogovoriti sjedište i datum osnivačke skupštine.
- ☐ Dogovoriti tko od članova inicijativne skupine potpisuje kao osnivač, jer ostali postaju pridruženi članovi i staže najmanje godinu dana.
- ☐ Pozvati prve kandidate za Stručno vijeće, uključujući stručnjaka za javno zdravstvo.
- ☐ Izraditi zajednički predložak protokola i započeti nacrt protokola Živo tlo te Karta odlagališta i okolišnih signala.
- ☐ Doznati koji ovlašteni laboratorij ili partnerski institut može napraviti analize za pilot Sigurna igrališta i po kojoj cijeni.
- ☐ Popisati javne prostorne, vodne i okolišne servise koji se smiju prikazati kao slojevi karte.
- ☐ Napraviti popis svih postojećih alata i podataka koje članovi već imaju.

TERRA VERITAS

Znati znači čuvati, čuvati znači znati.